

СВЯТИЙ ПРЕПОДОБНИЙ ФЕОДОСІЙ (ТЕОДОСІЙ) ПЕЧЕРСЬКИЙ

Преподобний Феодосій Печерський, засновник монастирського статуту і родоначальник чернецтва видатний церковний і політичний діяч другої половини XI ст., народився у Василеві (зараз Васильків), неподалік від Києва. З юних років він виявив непереможний потяг до подвижницького життя, ведучи аскетичне життя ще в батьківському домі. Він не любив дитячих ігор і захоплень, постійно ходив до церкви. Сам уприсов своїх батьків віддати його для навчання читання священних книг, при відмінних здібностях і рідкісному старанні, швидко вивчився читанню книг, так що всі дивувалися розуму отрока.

На 14-му році життя він втратив батька і залишився під наглядом матері – жінки суворої і владної, яка дуже любила свого сина. За прагнення до подвижництва вона багато разів карала його, але Преподобний твердо став на шлях подвигу. На 24-му році він таємно покинув батьківський дім і прийняв постриг, за благословенням преподобного Антонія в Києво-Печерському монастирі з ім'ям Феодосій. Через чотири роки мати відшукала його і зі сльозами просила повернутися додому, але святий сам переконав її залишитися в Києві і прийняти чернецтво в обителі святителя Миколая на Аскольдовій могилі.

Преподобний Феодосій трудився в обителі більше за інших і нерідко брав на себе частину праць братії: носив воду, рубав дрова, молот жито і відносив кожному ченцю борошно. У спекотні ночі він оголював своє тіло і віддавав його в їжу комарам і мошкам, кров текла по ньому, але святий терпляче займався рукоділлям і співав псалми. У храм він був раніше інших і ставши на місці, не сходив з нього до закінчення Богослужіння; читання слухав з особливою увагою.

У період ігуменства Феодосія посилювся зв'язок Києво-Печерського монастиря з Візантією. Феодосій Печерський вважається творцем т. зв. печерської ідеології, яка принесла в давню українську духовну думку впливи містико-аскетичних положень візантійського і, перш за все, афонського чернецтва. При ньому в монастирі введено Студійський статут, який характеризувався надзвичайною суворістю. Феодосій прагнув здійснити головну вимогу цього статуту: усунути приватну власність для всіх ченців монастиря; висунув ідею духовного контролю над світською владою, проповідував думку, що шлях до спасіння пролягає через зречення людиною усього земного, гріховного. Ідеї Феодосія були сприйняті послідовниками, зокрема Нестором, який у 1080р. написав «Житіє Феодосія».

Саме за ініціативи Феодосія було зведено багато монастирських споруд, розпочато будівництво церкви Успіння Богородиці у Києві (1073–1089). Однак, попри опікування суто монастирськими справами, він активно реагує і на політичні та світські події, що відбувалися у Київській державі у 1060–1070-х рр., у період боротьби за Київський стіл між трьома братами Ярославичами. І саме через свою тверду, принципову позицію Феодосій у ті часи зазнав переслідувань від князя Святослава Ярославича (який скинув з престолу свого брата Ізяслава), оскільки рішуче засудив ці його дії.

Феодосію приписувалося більше двадцяти творів, однак з достатньою підставою можна вважати його автором двох послань, восьми повчань і молитви «За всіх християн».

Послання Феодосія до князя Ізяслава Ярославича («Вопрошание Изяславле князя, сына Ярославля, внука Володимеря, игумена Феодосия Печерского монастыря»), що збереглося в двох списках, містить відповідь Феодосія на запитання князя, чи можна по неділях їсти м'ясо. Тому ж Ізяславу адресоване й інше послання Феодосія («Слово святого Феодосія, игумена Печерського монастиря про віру християнську і про латинську»), написане, як вважають, у 1069 р. і присвячене проблемам відмінності між православ'ям і католицизмом.

Феодосію приписують також повчання «Про терпіння і про любов», «Про терпіння, і про любов, і про піст», «Про терпіння і милостині», «Про терпіння і про смиренність», два повчання «Про широсердечну користь» і повчання «До келаря». У цих повчаннях, звернених до монастирської братії, він закликає дотримуватися євангельських заповідей, бути смиреним, терпляче зносити докори і приниження, засуджує «непотрібні розмови», схильність до взаємних докорів і гніву, ремствує на недбайливість у церковній службі, тобто засуджує брак тих моральних рис – смирення, лагідності, широго благочестя, працьовитості, – якими вирізнявся сам.

Преподобний спочив у монастирі, був похований у печері, звідки в 1091 р. його нетлінні мощі урочисто перенесено в Успенський собор; згодом упокоїлись у Дальніх печерах Києво-Печерського монастиря – у печері, що названа його ім'ям.

Список використаних джерел

1. Ричка В. Феодосій Печерський Енциклопедія історії України : у 10 т. редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. : Інститут історії України НАН України. К. : Наук. думка, 2013.
2. Києво-Печерський патерик Касіянівської 2-ї редакції 1462 р. Патерик Києво-Печерський Упорядкувала, адаптувала українською мовою, складала примітки та додатки Ірина Жиленко. К., 1998
3. Житіє преподобного отця нашого Феодосія Печерського, сайт Києво-Печерської лаври
4. Дитячі роки Феодосія описані в книзі для дітей «Воскобойніков Валерій про Йосипа Прекрасного, Архімеда, Миколая Чудотворця, Феодосія Печерського, Авраама Лінкольна, Джона Леннона, Біла Гейтса» В. Воскобойніков. Київ: Грані-Т, 2008. 144 сторінки: ілюстрації.
5. Бабич О. І., Шекера О. О. Життя та діяльність Феодосія Печерського. Васильків: Вечірній Васильків, 2010.